

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet ändras.

Avsikten är att en person som tillfälligt vistas utomlands fortfarande utan särskilt beslut skall kunna omfattas av Finlands lagstiftning om social trygghet, om vistelsen utomlands kan antas pågå högst ett år.

Personer som är anställda hos en mellanstatlig organisation skall ansöka om beslut om att de omfattas av Finlands socialtrygghetslagstiftning, ifall de vistas utomlands under längre tid än ett år. Den föreslagna bestämmelsen avser personer som under en viss tid är anställda hos en sådan organisation. De som är permanent anställda avses inte längre omfattas av Finlands lagstiftning om social trygghet.

Finlands lagstiftning om social trygghet föreslås på grundval av ansökan och genom Folkpensionsanstaltens beslut alltså omfattas, under tiden för vistelsen utomlands, de personer som en finsk arbetsgivare har sänt utomlands i anställning hos sig eller hos ett utländskt företag vilket hör till samma ekonomiska helhet eller som utomlands utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete eller som bedriver studier eller vetenskaplig forskning utomlands. Enligt

förslaget skall också sådana personer som omfattas av Finlands lagstiftning om social trygghet och som en finsk arbetsgivare anställer utomlands på ansökan kunna omfattas av vårt lands socialtrygghetslagstiftning.

Det föreslås att Folkpensionsanstalten skall kunna meddela beslut om att Finlands lagstiftning om bosättningsbaserad social trygghet skall tillämpas under högst fem års tid. Härvid förutsätts alltid att sökanden har fast anknytning till Finland. Nämnda tid kan enligt förslaget förlängas med fem år i sänder, förutsatt att sökanden alltså har fast anknytning till Finland. Härvid förutsätts ytterligare att stationeringslandet inte tillhandahåller ett skäligt socialskydd eller att det finns andra vägande skäl för en tillämpning av lagstiftningen om social trygghet.

Dessutom föreslås att systemet för ändringssökande enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet preciseras och att lagen kompletteras med bestämmelser om de berörda personernas skyldighet att lämna uppgifter och om Folkpensionsanstaltens rätt att ändra sitt beslut.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och bedömning av det

Enligt lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993; nedan *tillämpningsområdeslagen*) avgörs huruvida en person anses vara bosatt i Finland vid bestämmande av rätten till förmåner enligt folkpensionslagen (347/1956), sjukförsäkringslagen (364/1963), familjepensionslagen (38/1969), lagen om handikappbidrag (124/1988), lagen om vårdbidrag för barn (444/1969), lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991), barnbidragslagen (796/1992), lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984), lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993) och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (591/1978). Nedan går denna lagstiftning under benämningen lagstiftningen om social trygghet. Beträffande tillämpningen av arbetspensions- och olycksfallsförsäkringslagstiftningen i fråga om arbete utomlands bestäms separat i den lag som saken gäller.

Tillämpningsområdeslagen tillämpas inte i fall där på en person på grundval av internationella överenskommelser som är bindande för Finland tillämpas en främmande stats socialtrygghetslagstiftning.

Tillfällig vistelse utomlands

En i Finland bosatt person som tillfälligt vistas utomlands omfattas enligt 4 § av tillämpningsområdeslagen av lagstiftningen om social trygghet högst under ett års tid från det att han lämnade landet. När det avgörs huruvida det är fråga om en varaktig eller tillfällig vistelse utomlands fästs avseende vid ändamålet med vistelsen. En förutsättning är att vistelsen ursprungligen har avsetts vara tillfällig. Längden av en tillfällig vistelse eller andra förutsättningar definieras inte i lagen.

Lagens 4 § har tillämpats så, att en person omfattas av socialförsäkringslagstiftningen under ett års tid om vistelsen utomlands är tillfällig, även om vistelsen pågår längre än ett år. En sådan tillämpningspraxis kan inte anses ändamålsenlig. Om personen flyttar permanent från landet upphör rätten till socialskydd på flyttningsdagen. I praktiken har

det dock förekommit situationer där man varit tvungen att tillämpa bestämmelsen trots att det är fråga om en permanent flyttning utomlands. Det är nödvändigt att eliminera dylika missförhållanden som uppkommit i tillämpningspraxis.

Utomlandsvistelse som pågår längre tid än ett år

Finska medborgare som är anställda hos mellanstatliga organisationer omfattas enligt 5 § av Finlands socialtrygghetslagstiftning om Finland medverkar i organisationens verksamhet. Det finns hundratals mellanstatliga organisationer i världen och av dessa organisationer är endast en del allmänt kända. Ifall det inte är fråga om Förenta Nationerna (FN) eller någon annan allmänt känd organisation blir man alltid tvungen att reda ut Finlands medverkan i organisationen i fråga.

Många organisationer sörjer själva för de socialskyddsförmåner som beviljas deras anställda. Exempelvis FN har sitt eget socialskyddssystem och det har också Europeiska gemenskapernas organ. I Finlands socialtrygghetslagstiftning förutsätts att de förmåner som olika organisationer betalar ut dras av från de förmåner som betalas med stöd av vårt eget lands lagstiftning. Det har visat sig svårt att få information om nivån gällande de förmåner som organisationerna betalar ut. Ofta är det dessutom fråga om utbetalning av överlappande förmåner - en omständighet som inte kan korrigeras i tillräcklig utsträckning med hjälp av de samordningsbestämmelser som ingår i vår lagstiftning, eftersom också organisationerna i enlighet med sina regler samordnar de förmåner som de betalar ut med de förmåner som betalas från Finland.

I enlighet med 7 § 2 mom. kan Folkpensionsanstalten på ansökan besluta att lagstiftningen om social trygghet fortfarande skall tillämpas på en person som en finsk arbetsgivare sänder utomlands för längre tid än ett år. Den utsända arbetstagaren skall omedelbart före utsändandet ha omfattats av Finlands lagstiftning om social trygghet.

I lagen anges ingen maximitid för tillämpning av socialtrygghetslagstiftningen. Enligt Folkpensionsanstaltens och besvärinstansers-

nas praxis fattas i 7 § 2 mom. avsedda beslut om att en person omfattas av lagstiftningen om social trygghet i praktiken för högst fem år framåt. Att begränsa socialskyddets varaktighet till fem år har visat sig oändamålsenligt framför allt i sådana fall där stationeringslandet inte tillhandahåller ett skäligt socialskydd. Samma femårsperiod har tillämpats också på dem som utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete. Om personen i fråga återvänder till Finland har, i enlighet med tillämpningspraxis, ett nytt beslut som omfattar högst fem år meddelats senast när sökanden mellan sina uppdrag har varit ett år bosatt i Finland.

Framför allt har de som arbetar i Ryssland ansett den s.k. femårsregeln vara problematisk. Tillämpningen av denna regel kan ha som följd att de som arbetar i Ryssland hellre efter fem år återvänder till Finland och en situation som arbetslös här än de fortsätter i ett arbete utanför Finlands socialtrygghetslagstiftning. Arbetet i Ryssland förutsätter lokalkännedom, vilket i sin tur ofta kräver långvarig vistelse på den plats i Ryssland där arbetet utförs. En specialkategori utgör de arbetstagare bosatta i närheten av gränsen som kontinuerligt är i kortvariga arbetsförhållanden på ryska sidan. Det är långt ifrån lätt att i hemlandet sysselsätta framför allt de personer som arbetat inom olika byggnadsprojekt. Under de senaste åren har Ryssland dessutom kommit att bli ett viktigt marknadsområde, och inom speciellt byggsektorn har nya arbetsplatser skapats som motvikt till den kraftiga arbetsplatsminskning som ägde rum i Finland under den ekonomiska recessionen.

Arbetet för dem som utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete förutsätter också långvarig vistelse på orter utomlands. De här personerna arbetar dessutom ofta i sådana länder där den sociala tryggheten är utvecklad. Å andra sidan har de sammanslutningar som sänder ut personer i dessa uppdrag i regel inte arbete att erbjuda i Finland. Ett strikt tillämpande av femårsgränsen har ansetts oskäligt bland dem som utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete.

De arbetstagare som anställs på ort och ställe utomlands omfattas inte av tillämpningsområdet enligt 7 §. Om en studerande eller en familjemedlem till en utsänd arbetstagare i stationeringslandet blir anställd av

en finsk arbetsgivare omfattas denna anställda inte av Finlands socialtrygghetslagstiftning, trots att han gjorde det innan han blev anställd utomlands.

Familjemedlemmar

Enligt 8 § avses med familjemedlem make och barn som inte fyllt 18 år samt barn under 25 år, om barnet studerar på heltid. I tillämpningspraxis har med make avsetts äkta make. I många förmånslagar jämföras dock sambo med äkta make.

Ändring av beslut

Folkpensionsanstaltens bestämmelser om undanröjande av beslut tillämpas på grundval av 14 § tillämpningsområdeslagen också på avgöranden som gäller bosättning i Finland. I fall där det är fråga om ett beslut som ursprungligen är felaktigt kan försäkringsdomstolen med stöd av 74 § folkpensionslagen undanröja beslut som avses i 7 och 12 § tillämpningsområdeslagen och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt. I ett dylikt beslut om undanröjande får ändring inte sökas.

Enligt 74 b § folkpensionslagen kan Folkpensionsanstalten med parternas samtycke undanröja sitt beslut om beslutet grundar sig på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag. I ett dylikt beslut kan ändring med stöd av 73 § folkpensionslagen sökas hos prövningsnämnden och vidare hos försäkringsdomstolen.

Tillämpningsområdeslagen innehåller ingen bestämmelse med stöd av vilken Folkpensionsanstalten smidigt skulle kunna ändra sitt beslut om tillämpning av socialtrygghetslagstiftningen i sådana fall där omständigheterna har förändrats efter det att beslutet meddelats.

Ändringssökande

I ett beslut som Folkpensionsanstalten med stöd av tillämpningsområdeslagen har fattat om huruvida en person anses vara bosatt i Finland och omfattas av socialtrygghetslagstiftningen kan enligt 13 § ändring sökas hos prövningsnämnden eller försäkringsdomstolen med iakttagande i tillämpliga delar av folkpensionslagens bestämmelser om sökande av ändring. Om frågan huruvida en

person är bosatt i Finland har avgjorts i samband med ett ärende som gäller arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, skall vad nämnda lag bestämmer om ändringssökande tillämpas till den del som ändring söks i fråga om arbetslöshetsdagpenningen, dvs. att ändring söks hos arbetslöshetsnämnden och försäkringsdomstolen.

Den ordning för ändringssökande som i tillämpningsområdeslagen anges för bosättningsavgöranden avviker från motsvarande förfarande enligt vissa förmånslagar. Enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare kan man i ett förmånsärende söka ändring enbart hos prövningsnämnden. I förmånsärenden enligt sjukförsäkringslagen, barnbidragslagen och lagen om moderskapsunderstöd är socialförsäkringsnämnden första besvärinstans samt prövningsnämnden andra och sista besvärinstans. Eftersom en persons bosättning i Finland avgörs i samband med det avgörande som gäller arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd måste ändring sökas hos prövningsnämnden. Detta avviker från den systematik i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som i övriga fall tillämpas också på arbetsmarknadsstödet.

När det är fråga om tillämpning av en socialtrygghetsöverenskommelse eller rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, nedan *förordningen om social trygghet*, på en förmån finns inga särskilda bestämmelser om ordningen för ändringssökande. Ändring skall sökas i den ordning som anges i respektive förmånslag. I praktiken kan ett och samma ärende ha varit anhängigt i två olika besvärinstanser, eftersom man i fall gällande tillämpningen av internationella bestämmelser ofta blir tvungen att vid sidan om förmånslagen tillämpa också tillämpningsområdeslagen.

Det förfarande som gäller ändringssökande enligt tillämpningsområdeslagen har lett till problem i sådana fall där man samtidigt avgör både ett ärende som gäller en persons bosättning i Finland och ett förmånsärende. Ändring söks i olika besvärinstanser. Det är i allmänhet ändamålsenligt att samtidigt avgöra dels ett förmånsärende, dels om en person omfattas av Finlands socialtrygghetslagstiftning. I annat fall är man tvungen att avbryta handläggningen av förmånsärendet

fram till den tidpunkt då beslutet om bosättningen har vunnit laga kraft. I många fall har besvärinstanserna lämnat antingen förmånsärendet eller bosättningsavgörandet utan prövning, eftersom de ansett att ärendet blivit anhängigt i fel besvärinstans.

Finansieringen av den sociala tryggheten

Finlands bosättningsbaserade sociala trygghet finansieras i huvudsak med skattemedel. Dessutom betalar arbetsgivarna arbetsgivares socialskyddsavgift och arbetslöshetsförsäkringspremie. Arbetstagarna betalar för sin del sjukförsäkringspremie och arbetslöshetsförsäkringsavgift.

Den försäkrades sjukförsäkringspremie bestäms på grundvalen av det totala antal skatteören som har påförts honom för skatteåret. För utlandsarbetsinkomst betalas försäkringspremie på basis av den del av lönen som betalas i pengar. I fråga om utlandsarbetsinkomst kan sjukförsäkringspremie uppbäras så länge personen i fråga är skattskyldig i Finland. För erhållande av förmåner enligt sjukförsäkringslagen krävs inte betalning av sjukförsäkringspremie.

Betalningen av arbetsgivares socialskyddsavgift är kopplad till beloppet av den lön som är underkastad förskottsinnehållning. Arbetsgivares socialskyddsavgift betalas också för skattefri utlandsarbetsinkomst. Arbetsgivaren är skyldig att betala avgiften, oberoende av om arbetstagaren är berättigad till bosättningsbaserad social trygghet eller inte.

Skyldigheten att betala arbetsgivares socialskyddsavgifter gäller finska arbetsgivare. En utländsk arbetsgivare är betalningsskyldig endast i det fallet att arbetsgivaren är skyldig att verkställa förskottsinnehållning i Finland, dvs. om arbetsgivaren har ett fast driftställe i Finland eller om en företrädare för arbetsgivaren betalar lönen i Finland.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Målet med propositionen är att lösa de problem som framkommit vid den tillämpningspraxis som avser tillämpningsområdeslagen. Propositionen innehåller förslag till de ändringar som i första hand borde realiseras. Avsikten är framför allt att avhjälpa situationen för dem som arbetar som utländska arbetstagare eller som utför utveck-

lingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete i länder som inte tillhandahåller ett skäligt socialskydd. Av social- och arbetskraftspolitiska orsaker är det ändamålsenligt att dessa personer omfattas av Finlands socialtrygghetslagstiftning.

I de föreslagna ändringarna utgår man ifrån att en person som tillfälligt vistas utomlands skall kunna omfattas av Finlands lagstiftning om social trygghet, om vistelsen utomlands kan antas pågå högst ett år. De som beger sig utomlands skall enligt förslaget i vissa i lagen definierade situationer kunna ansöka om att allttjämt omfattas av Finlands socialtrygghetslagstiftning, förutsatt att sökandena har fast anknytning till Finland.

Det föreslås att bestämmelserna om tillämpande av socialtrygghetslagstiftningen på personer som vistas utomlands ändras så, att också de som är anställda hos en mellanstatlig organisation skall ansöka hos Folkpensionsanstalten om tillämpning av socialtrygghetslagstiftningen. Detta skulle underlätta administreringen av dessa fall. Ansökningsförfarandet föreslås gälla personer som under en viss tid är anställda hos en dylik organisation, medan de som arbetar permanent i mellanstatliga organisationer däremot avses stanna utanför Finlands lagstiftning om social trygghet.

Vidare föreslås att också de personer som anställs på ort och ställe utomlands och som omfattas av Finlands socialtrygghetslagstiftning skall ha möjlighet att i stationeringslandet bli anställda av en finsk arbetsgivare och på ansökan allttjämt omfattas av nämnda lagstiftning.

Det föreslås att Folkpensionsanstaltens beslut om tillämpande av socialtrygghetslagstiftningen på personer som vistas utomlands skall meddelas för viss tid och för högst fem år. En förutsättning för ett dylikt beslut är att sökanden omfattas av Finlands lagstiftning om social trygghet och att personen i fråga har fast anknytning till Finland. Ansökningsförfarandet föreslås gälla utsända arbetstagare och arbetstagare som anställts på ort och ställe utomlands, personer som utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete, personer som bedriver studier eller vetenskaplig forskning samt personer som under en viss tid är anställda hos en mellanstatlig organisation.

Enligt förslaget skall tillämpningen av Finlands socialtrygghetslagstiftning på ansökan

kunna förlängas, förutsatt att sökanden allttjämt har fast anknytning till Finland. Det föreslås att besluten om förlängning skall kunna meddelas för högst fem år i sänder. Härvid förutsätts ytterligare att stationeringslandet inte kan erbjuda sökanden ett skäligt socialskydd eller att det finns andra vägande skäl för meddelande av ett nytt beslut.

Dessutom föreslås att systemet för ändringssökande enligt tillämpningsområdeslagen preciseras och att lagen kompletteras med bestämmelser om de berörda personernas skyldighet att lämna uppgifter och om Folkpensionsanstaltens rätt att ändra sitt beslut.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Förslagets kostnadseffekter är svåra att bedöma. På senare år har rörligheten för personer ökat, men de nu föreslagna ändringarna gäller högt räknat bara några tusen personer. Därför bedöms förslagen inte öka eller minska kostnaderna betydligt.

Den mest betydande kostnadsökande effekten består i möjligheten för dem som vistas utomlands i mer än fem år att fortsätta att omfattas av lagstiftningen om social trygghet. Detta bedöms öka barnbidrags- och sjukförsäkrings kostnaderna. Kostnadsökningen skulle vara uppskattningsvis 4 milj. mk om året, om antalet personer utomlands som omfattas av lagstiftningen om social trygghet ökar med 1 500. Å andra sidan kan en förlängning av försäkringsbeslutens giltighet minska arbetslöshetsutgifterna, då personer som arbetar utomlands inte kommer till Finland mellan sina utlandskommenderingar.

Kostnaderna minskas av att bestämmelserna om tillfällig vistelse utomlands ändras, eftersom de som flyttar från Finland inte alltid längre kommer att omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet i ett år efter utflyttningen. Också detta förslag torde ha den största inverkan på barnbidrags- och sjukförsäkringskostnaderna. Kostnadsminskningen har beräknats till ca 2 milj. mk per tusen personer som lämnar landet.

3.2. Verkningar för medborgarna

De föreslagna ändringarna ger dem som flyttar från Finland en entydigare ställning.

Genom förslaget utvidgas skaran av personer som på ansökan kan fortsätta att omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet också efter att ha vistats utomlands i mer än ett år. Vidare görs det, med avvikelse från nuvarande tillämpningspraxis, möjligt att fortsätta att omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet ännu efter fem års vistelse utomlands.

I fråga om dem som tillfälligt vistas utomlands avses tillämpningsområdeslagen bli ändrad så, att de som flyttar utomlands för längre tid än ett år inte längre omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet. Å andra sidan vill man genom förslaget säkerställa att personer som regelbundet vistas utomlands under mer än hälften av tiden fortsätter att omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet, om de alltså har fast anknytning till Finland.

Genom förslaget förbättras dessutom rättskyddet för dem som flyttar från och till Finland genom att det system för sökande av ändring som ingår i tillämpningsområdeslagen görs överskådligare, liksom det administrativa beslutsfattande som gäller lagen.

Det är viktigt att informationen om lagändringen sköts effektivt innan den nu föreslagna lagen träder i kraft. Särskilt viktigt anses det vara att de personkategorier som ansökningsförfarandet gäller informeras om den ansökningstid som föreslås i 7 § 3 mom.

4. Beredningen av propositionen

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott har i sitt betänkande om regeringens proposition med förslag till lag om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet samt lagar som har samband med den (ShUB 57/1993 rd) konstaterat att make enligt utskottets uppfattning inte kan avse enbart äkta make utan också sambo i den bemärkelse den finska lagstiftningen om social trygghet avser.

I en lagmotion (LM 65/1997 rd) föreslogs det att finska medborgare som utomlands såsom huvudsyssluta utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete anställda hos den finska kyrkan eller en medborgar- eller missionsorganisation skall vara berättigade till bosättningsbaserad social trygghet under obegränsad tid direkt med stöd av lagen.

Beredningsstadier

Propositionen har beretts utgående från det arbete (SHM 1998:12) som arbetsgruppen för ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet utförde. Arbetsgruppen hade tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet den 2 februari 1998. Arbetsgruppens uppgift var att granska problem och ändringsbehov som förekommer i tillämpningsområdeslagens tillämpningspraxis och att i form av en proposition lägga fram förslag till sådana ändringar som är mest brådskande att genomföra.

I arbetsgruppen deltog representanter för social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund ry samt Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf. Under arbetets gång hörde arbetsgruppen flera experter inom olika områden vilkas synpunkter arbetsgruppen beaktade när den utarbetade förslagen till brådskande ändringar av tillämpningsområdeslagen.

Utlåtanden

Utlåtande om arbetsgruppens förslag begärdes hos handels- och industriministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, arbetsministeriet, utrikesministeriet, jämställdhetsombudsmannen, Finlands Kommunförbund, Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto - Olycksfallsförsäkringsanstaltens Förbund ry, Servicearbetsgivarna rf, Företagarna i Finland rf, Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund ry, Akava ry, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry, Finska Missionssällskapet rf, Suomen Vapaa Ulkolähetys ry, Finlands Studentkårers Förbund rf samt institutet för internationell ekonomisk rätt vid Helsingfors universitet.

Största delen av remissinstanserna ansåg att det finns behov av att förtydliga tillämpningsområdeslagen på det sätt arbetsgruppen föreslagit, särskilt i fråga om 7 §, som gäller personer som är bosatta utomlands, samt

3 §, som gäller inflyttare. I vissa utlåtan- den ansågs dock att förslaget inte på ett tillräck- ligt sätt utreder hur internationella fördrag som är bindande för Finland inverkar eller vilken betydelse de grundläggande rättighe- terna har, särskilt i fråga om förslagen gäl- lande inflyttare. Därför togs arbetsgruppens förslag till ändringar gällande inflyttare inte in i propositionen. När propositionen utarbe- tats har strävan varit att i mån av möjlighet beakta de preciseringsförslag som ingått i utlåtan- dena.

Utifrån arbetsgruppens förslag och utlåtan- dena om det har propositionen beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårds- ministeriet tillsammans med Folkpensions- stalten. I samband med beredningen hördes ännu företrädare för arbetsmarknadsorganisa- tionerna samt Pensionsskyddscentralen.

Det fortsatta arbetet

När riksdagen antog den gällande tillämp- ningsområdeslagen (RP 287/1993 rd) förut- satte den att regeringen i brådskande ordning utreder behoven av att ändra skattelagstift- ningen så att också förmånstagare som är bosatta utomlands deltar i betalningen av socialskyddsavgifter på samma grunder som de som är bosatta i Finland. Därför är det viktigt att man i samband med det fortsatta arbetet på den bosättningsbaserade sociala tryggheten i brådskande ordning utreder ock- så finansieringen av den sociala tryggheten så, att alla som omfattas av bosättningsbase- rad social trygghet deltar på samma sätt i finansieringen av skyddet.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

5.1. Samband med andra propositioner

Till riksdagen avlåtts samtidigt en proposi- tion med förslag till lagar om ändring av

1 c § lagen om pension för arbetstagare (395/1961), 1 a § lagen om pension för ar- betstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/1962), 1 a § lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbets- tagare (662/1985) samt 1 a och 57 § lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948). I pro- positionen föreslås att arbetspensionsskyddet för arbetstagare som anställs utomlands änd- ras så, att finska arbetsgivare kan teckna en frivillig arbetspensionsförsäkring för dem. Motsvarande ändring föreslås bli införd ock- så i lagen om olycksfallsförsäkring.

5.2. Samband med internationella fördrag

På den sociala tryggheten för dem som rör sig mellan Europeiska unionens medlemssta- ter tillämpas i första hand förordningen om social trygghet och rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av sys- temen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen. I förordningarna fastställs om lagstiftningen om social trygghet bör tillämpas på en per- son och om förmåner skall betalas också till personer som är bosatta i andra länder. För- ordningarna utgör lagstiftning som skall tillämpas direkt i Finland, så de åsidosätter nationella bestämmelser som står i strid med dem.

Finland åläggs dessutom skyldigheter i flera bi- och multilaterala avtal om social trygghet, vilka definierar vilken lagstiftning som skall tillämpas på en person samt bevil- jandet och betalningen av förmåner. Också dessa avtal åsidosätter nationella bestämmel- ser som står i strid med dem.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

4 §. *Vistelse utomlands.* I paragrafen föreskrivs om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet ifall en person på vilken lagstiftningen om social trygghet tillämpas tillfälligt vistas utomlands. Bestämmelsen gäller också dem som nämns i 7 §, om de vistas utomlands högst ett år. I 5—7 § ingår bestämmelser vilka gäller personer som har rätt till social trygghet också under en utlandsvistelse som pågår i över ett år.

Paragrafen föreslås bli ändrad så, att personen kan fortsätta att omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet endast om utlandsvistelsen i förväg kan antas pågå i högst ett år. Om den tid utlandsvistelsen kommer att pågå inte är känd vid avfärden till utlandet, kan vistelsens längd bedömas utifrån utlandsvistelsens syfte. Om tidpunkten för återkomsten är känd eller om vistelsens längd i övrigt kan bedömas vara kortare än ett år, skulle utlandsvistelsen kunna betraktas som tillfällig. Om en person avreser till utlandet för längre tid än ett år eller stadigvarande flyttar utomlands, upphör rätten till social trygghet vid utflyttningen.

Om personens utlandsvistelse förlängs så, att vistelsens sammanlagda längd överstiger ett år, trots att återkomsten till Finland var avsedd att ske inom ett år, upphör rätten till social trygghet i enlighet med den planerade hemkomsten. Om en person t.ex. beger sig utomlands för att arbeta där i 10 månader och anställningen förlängs så att den pågår i över ett år, upphör rätten till social trygghet efter 10 månader.

Om en person återvänder till Finland inom ett år från det ha lämnat landet, trots att avsikten ursprungligen var att vistas utomlands en längre tid, inleds rätten till social trygghet först vid tillbakaflyttningen till Finland. Om Folkpensionsanstalten får kännedom om utlandsvistelsen först i efterhand, avgörs den utflyttade personens rätt till social trygghet på samma grunder som om utflyttningen hade varit känd redan före flyttningen. Om en person t.ex. har vistats utomlands i två år innan Folkpensionsanstalten får kännedom om utlandsvistelsen, upphör rätten till social trygghet vid utflyttningen. Om förmåner har betalats till personen under utlandsvistelsen,

beaktas utlandsvistelsens ursprungliga syfte när avgörandet träffas.

Till paragrafen föreslås bli fogad en bestämmelse om att den finska lagstiftningen om social trygghet skall tillämpas också när en i Finland enligt 3 § 1 mom. stadigvarande bosatt person kontinuerligt börjar vistas utomlands under en del av året. Enligt förslaget tillämpas den finska lagstiftningen om social trygghet inte på honom efter att utlandsvistelsen under de tre senaste åren har pågått under mer än hälften av tiden. Efter detta kan personen dock alljämt omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet, om han har fast anknytning till Finland. Exempelvis en pensionstagare skulle ännu efter tre år kunna omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet ifall han bibehåller en fast anknytning till Finland, trots att han vistas utomlands under mer än hälften av tiden. En bestämmelse om fast anknytning ingår i 7 a §.

5 §. *Vissa anställningsförhållanden.* I 1 mom. 1 punkten föreslås bestämmelser om när finska medborgare som är medlemmar av den utsända personalen inom Finlands utrikesrepresentation omfattas av lagstiftningen om social trygghet. Sådana personer har rätt till social trygghet under den tid då de såsom utsända av utrikesministeriet de facto arbetar inom utrikesrepresentationen. Bestämmelsen motsvarar i sak 1 mom. i gällande paragraf.

I sak motsvarar 1 mom. 2 punkten gällande 2 mom. 2 och 3 punkten. Den finska lagstiftningen om social trygghet omfattar också finska medborgare som arbetar utomlands och är anställda hos finska staten samt i 1 punkten nämnda personers privattjänare, förutsatt att lagstiftningen om social trygghet tillämpades på dem omedelbart innan anställningsförhållandet började.

Till 1 mom. 3 punkten föreslås bli fogad en bestämmelse om personer som åtnjuter samma privilegier och immunitet som diplomatiska representanter. Sådana kan vara bl.a. handelssekreterare när de arbetar i utlandsrepresentationens lokaler samt, i undantagsfall, också andra personer, såsom anställda inom Finlands Sjömanskyrka rf eller något av Finlands kulturcentrum. Dessa kan i allmänhet inte omfattas av stationeringslandets

sociala trygghet på grund av den immunitet som beviljats dem.

Det föreslås att bestämmelserna i 2 mom. om när personer som är visstidsanställda hos en mellanstatlig organisation omfattas av bosättningsbaserad social trygghet skall införas i 7 §. Personer som varaktigt arbetar inom mellanstatliga organisationer fortsätter att stå utanför den finska lagstiftningen om social trygghet.

Momentet föreslås bli kompletterat med en bestämmelse om arbetsgivarens anmälningskyldighet. Utrikesministeriet och andra arbetsgivare skall enligt förslaget underrätta Folkpensionsanstalten om sändande till utlandet av personer som omfattas av lagstiftningen om social trygghet samt om anställning av sådana personer utomlands. Till Folkpensionsanstalten anmäls behövliga personuppgifter, uppgifter om när anställningen inletts och avslutats, uppgifter om avbrott i arbetet såsom tjänstledigheter samt, om möjligt, uppgifter om familjemedlemmar som flyttar utomlands med den anställde.

7 §. *Arbete och studier utomlands.* I paragrafen föreskrivs om på vilka personer lagstiftningen om social trygghet kan tillämpas på ansökan under den tid personerna vistas utomlands under längre tid än ett år. Om de är utomlands i högst ett år, omfattas de med stöd av 4 § av lagstiftningen om social trygghet. Personer som avses i paragrafen är utsända arbetstagare, personer som en finsk arbetsgivare har anställt utomlands, personer som utför utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete, personer som bedriver studier eller vetenskaplig forskning utomlands såsom huvudsyssla samt personer i internationella organisationers tjänst.

Tillämpning av lagstiftningen om social trygghet förutsätter att personen, när han skickas utomlands eller när anställningen, studierna eller forskningsarbetet börjar, har varit bosatt i Finland eller annars omfattats av den finska lagstiftningen om social trygghet. För att lagstiftningen om social trygghet alltjämt skall kunna tillämpas på en sådan person bör personen ha fast anknytning till Finland.

I 1 mom. 1 punkten skall ingå bestämmelser om arbetstagare som en finsk arbetsgivare har sänt utomlands för längre tid än ett år. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak gällande 7 § 1 mom. Bestämmelsen föreslås dock bli preciserad så, att den sociala tryggheten kan kvarstå också i fråga om arbets-

tagare som en finsk arbetsgivare har sänt utomlands för att arbeta hos ett utländskt systerbolag.

I 2 punkten föreslås en bestämmelse om arbetstagare som anställs på ort och ställe utomlands. Bestämmelsen avses gälla personer som vistas utomlands och omfattas av bosättningsbaserad social trygghet och som utomlands anställs av en finsk arbetsgivare. Enligt förslaget kan också dessa personer på ansökan bibehålla sin rätt till social trygghet, även om de inte är arbetstagare som sänts ut från Finland. Andringen gäller bl.a. personer som är utomlands för att bedriva studier eller i egenskap av familjemedlemmar och som utomlands börjar arbeta hos en finsk arbetsgivare. Den gäller också arbetstagare som utomlands övergår från anställning hos ett i 1 punkten avsett företag till anställning hos ett finskt företag.

Det föreslås att 3 punkten skall uppta bestämmelsen i gällande 2 mom. om personer som sänts ut från Finland för att utföra utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete. Med personer som utför utvecklingssamarbetsuppgifter avses de utomlands arbetande personer vilkas arbetsuppgifter ingår i verksamhet som finansieras med biståndspengar i statsbudgeten. Med personer som utför missionsarbete avses personer som sådana missionsorganisationer vilka registrerats i Finland, evangelisk-lutherska eller ortodoxa församlingar eller registrerade religiösa samfund sänt utomlands.

I 4 punkten införs bestämmelser om studerande och forskare. Bestämmelser om dessa personkategorier ingår i gällande 2 mom. Bestämmelserna förblir oförändrade. Enligt vedertagen tillämpningspraxis har det ansetts att om studierna berättigar till studiestöd i Finland kan de anses vara sådana studier såsom huvudsyssla som avses i momentet. Om en person inte har ansökt om studiestöd bör han på något annat sätt visa att studierna bedrivs såsom huvudsyssla. Som forskare i huvudsyssla betraktas de som utför vetenskapligt forskningsarbete med hjälp av ett stipendium och som inte är försäkrade i stationeringslandet genom sitt forskningsarbete.

I 5 punkten föreslås bli föreskrivet om rätten till social trygghet för anställda hos en mellanstatlig organisation under den tid de är i organisationens tjänst. I bestämmelsen avsedda mellanstatliga organisationer är sådana som inrättats genom ett avtal som Finland har ratificerat eller som Finland senare

har tillträtt eller vilkas verksamhet Finland finansierar genom att till betydande del svara för arbetstagarens lönekostnader. Rätten till social trygghet tillkommer endast dem vilkas anställningsförhållande till organisationen är tidsbundet. Personerna förutsätts inte längre vara finska medborgare, men de bör omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet när anställningen hos organisationen börjar.

Som sådana i bestämmelsen avsedda personer som är anställda hos en mellanstatlig organisation kan betraktas också FN:s volontärer (UNV) och personer i tjänst inom FN:s utvecklingsprogram (UNDP) som frivilligt tjänstgör utomlands. Till dem betalas ofta ingen som helst lön. De har också enligt tidigare praxis betraktats som berättigade till social trygghet.

I 2 mom. föreskrivs om meddelande av beslut som gäller tillämpning av lagstiftningen om social trygghet. Beslutet föreslås bli meddelat av Folkpensionsanstalten för en viss tid, dock högst fem år. Beslut kan meddelas en person som avses i 1 mom. och som har fast anknytning till Finland. Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan förlängas med högst fem år i sänder, om personen alltjämt har fast anknytning till Finland. Särskilda bestämmelser om de omständigheter som skall beaktas vid bedömningen ingår i den föreslagna nya 7 a §. För att beslut skall kunna meddelas efter fem år förutsätts, utöver den fasta anknytningen, att stationeringslandet eller den internationella organisationen i fråga inte kan tillhandahålla skälig social trygghet eller att det finns andra vägande skäl att tillämpa lagstiftningen om social trygghet.

Det andra landets sociala trygghet jämförs med den sociala tryggheten i Finland. Stationeringslandets sociala trygghet kan anses vara skälig, om det i landet finns ett lagstadgat fungerande system för social trygghet som utländska medborgare kan omfattas av och om systemet erbjuder ett rimligt skydd inom centrala delområden av den sociala tryggheten. Vid behov skall personen visa en utredning över stationeringslandets sociala trygghet. Den sociala trygghet som mellanstatliga organisationer tillhandahåller bedöms på samma sätt.

Ett sådant annat vägande skäl som avses i momentet kan vara t.ex. att personen är nära pensionsåldern och det inte är ändamålsenligt att han för den återstående tiden flyttar

till Finland för att komma i åtnjutande av den sociala tryggheten. På motsvarande sätt skulle en studerande för vilken den normala tiden för avläggande av examen utomlands överstiger fem år kunna omfattas av lagstiftningen om social trygghet i mer än fem år. Det skulle dock alltid vara fråga om en exceptionell situation. Bestämmelsen möjliggör beaktande av en persons individuella omständigheter så, att orimliga situationer kan undvikas.

En person som flyttar till Finland och som aldrig tidigare har varit bosatt i Finland kan i allmänhet meddelas beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet vid en utlandsvistelse som pågår i mer än ett år, om personen kan anses vara bosatt i Finland och ha fast anknytning till Finland. Om en person som flyttar till Finland har varit bosatt i Finland redan tidigare, kan villkoret beträffande fast anknytning uppfyllas också på basis av en kortvarig vistelse i Finland, t.ex. när personen har arbetat i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsrådet och omfattats av denna stats lagstiftning. Om utlandsvistelsen inte har varit långvarig och personen kan anses ha fast anknytning till Finland, kan ett positivt beslut meddelas också efter en kortvarig vistelse i Finland. I annat fall blir det mera sällan än förr aktuellt att bedöma längden av vistelsen i Finland, eftersom besluten kan meddelas för en tid som är längre än nuvarande praxis, om personen alltjämt har fast anknytning till Finland. Om ingen fast anknytning finns, är principen att personen bör vara bosatt i Finland så länge att en sådan anknytning uppkommer.

Enligt 3 mom. skall ansökan om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet lämnas inom ett år från det att personen lämnade landet för vistelse utomlands eller från det att det tidigare beslutets giltighet upphörde. Av särskilda skäl kan man avvika från den utsatta tiden. Okunskap om ansökningstiderna är i allmänhet inte ett sådant skäl på basis av vilket man kan avvika från den utsatta tiden.

7 a §. *Bedömning av om fast anknytning föreligger.* Paragrafen är ny. I paragrafen föreslås bli föreskrivet om de omständigheter som skall beaktas vid bedömningen av om en person har fast anknytning till Finland. Denna bedömning skall alltid utgöra en helhetsbedömning av sökandens situation.

Vid helhetsbedömningen beaktas den tid personen har varit bosatt i Finland. Om personen har varit bosatt i Finland under största delen av sitt liv, stärker detta den fasta anknytningen till Finland. Den tid personen varit bosatt i sysselsättnings- eller vistelsestaten bör också beaktas. När familjebanden bedöms inverkar frågan om vilken stat maken och barnen är bosatta i. Familjeband till Finland eller utlandet utgör i allmänhet grund för ett antagande om vilken stat personen har fast anknytning till. När den fasta anknytningen bedöms kan man också beakta om personen i allmänhet tillbringar semestern i Finland och om han också i övrigt upprepade gånger vistas i Finland under en del av året.

När en persons fasta anknytning bedöms beaktas också personens boendearrangemang. En bedömning av den fasta anknytningen kan emellertid inte schablonmässigt baseras på materiella anknytningar, såsom en stadigvarande bostad eller en fritidsbostad, eftersom upprätthållandet av sådana anknytningar till Finland alltid är beroende också av den enskilda personens ekonomiska ställning. Boendearrangemangens karaktär av tillfällighet i vistelsestaten och en stadigvarande bostad i Finland kan stöda antagandet om en fast anknytning till Finland. När det bedöms om boendearrangemangen är tillfälliga eller stadigvarande skall man dock beakta också skillnader mellan boendearrangemangen i olika länder.

Att en person arbetar utomlands, utsänd av en finsk arbetsgivare med stöd av ett tidsbegränsat avtal, stöder antagandet att personen har fast anknytning till Finland. Anordnande av arbetspensionsskyddet i Finland bör beaktas vid bedömningen, eftersom det är ändamålsenligt att personens sociala trygghet inte utan grund blir annorlunda i fråga om arbetspensionsskyddet och den övriga sociala tryggheten. I de flesta situationer avses i 7 § och sammanhänger med arbete utomlands kan arbetspensionsskyddet anordnas i Finland.

Propositionen gör det möjligt för dem som utför utvecklingssamarbetsuppgifter och missionsarbete att omfattas av lagstiftningen om social trygghet också under mycket långa utlandsvistelser. Av dem som utför utvecklingssamarbetsuppgifter och missionsarbete förutsätts dock också i fortsättningen fast anknytning till Finland. Förslaget motsvarar i huvuddrag målen för den lagmotion som

nämns i punkt 4, men personen anses ändå inte direkt med stöd av lagen vara berättigad till social trygghet.

Ofta saknas de materiella anknytningarna och familjebanden till Finland just i missions- och utvecklingssamarbetsuppgifter. Många gånger har hela familjen sänts utomlands, och upprätthållandet av ekonomiska och materiella anknytningar till Finland uppmuntras inte av de utsändande organisationerna. Detta bör beaktas i synnerhet i fråga om förlängningsansökningar. När en sådan persons fasta anknytning bedöms kan man anse att den stärks bl.a. om personen har studerat och skaffat sig tidigare arbetserfarenhet i Finland eller har anhöriga i Finland, om den utsändande organisationen utifrån Finland sköter lönebetalningen och ersättandet av alla kostnader som hänför sig till anställningen samt t.ex. om utlandsarbetet är uppdelat på arbetsperioder efter vilka personen alltid förutsätts återvända till Finland.

8 §. *Familjemedlemmar.* Det föreslås att 2 mom. ändras så, att också en sambo betraktas som familjemedlem utöver en make eller maka.

Enligt förslaget kan samboförhållande jämställas med äktenskap, ifall det är fråga om en kvinna och en man som lever under äktenskapsliknande förhållanden och har ett hushåll som kan betraktas som gemensamt, och arrangemanget inte är uppenbart tillfälligt.

12 a §. *Skyldighet att lämna uppgifter.* Paragrafen är ny. Vid tillämpningen av denna lag framhävs vikten av skyldigheten att lämna uppgifter angående förändringar i de personliga omständigheterna. Det är ändamålsenligt att förändringar som inträffat i en persons omständigheter kommer till myndigheternas kännedom så snabbt som möjligt. På så sätt undviks rättelser i efterhand, såsom återkrav.

En person som avreser från Finland och som lagstiftningen om social trygghet alljämt tillämpas på enligt 4—8 § skall utan dröjsmål underrätta Folkpensionsanstalten om inledande och avslutande av eller avbrott i arbetet, studierna eller forskningsarbetet. Han skall också meddela om han börjat omfattas av vistelselandets lagstiftning om social trygghet och anmäla andra förändringar i omständigheterna, t.ex. sådana omständigheter som kan påverka bedömningen av hans fasta anknytning till Finland. Också en per-

son som flyttar till Finland skall utan dröjsmål anmäla motsvarande förändringar i sina omständigheter som kan påverka tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet.

12 b §. *Ändring av beslut.* Paragrafen är ny. När ett beslut av Folkpensionsanstalten ursprungligen har fattats på grundval av oriktiga uppgifter, kan försäkringsdomstolen eller, med samtycke av den som saken gäller, Folkpensionsanstalten ändra beslut som avses i 7 och 12 §. Det finns ingen uttrycklig bestämmelse om möjligheten att ändra ett beslut som gäller tillämpning av lagstiftningen med anledning av att omständigheterna har förändrats efter att beslutet har meddelats. Därför föreslås att Folkpensionsanstalten kan ändra sitt tidigare beslut på grundval av att omständigheterna förändrats. Det nya beslutet får överklagas i den ordning som bestäms i 13 §.

13 §. *Ändringssökande.* Det föreslås att 2 mom. ändras så, att ändring i ett avgörande som gäller boende enligt tillämpningsområdeslagen söks i den ordning som anges i den berörda förmånslagen när frågan om när en person omfattas av den sociala tryggheten avgörs samtidigt som ett förmånsärende. Med avvikelse från nuvarande praxis föreslås socialförsäkringsnämnden vara första besvärinstans vid avgörande av ett ärende enligt sjukförsäkringslagen, barnbidragslagen och lagen om moderskapsunderstöd, medan arbetslöshetsnämnden föreslås vara första besvärinstans vid ett ärende enligt lagen om arbetsmarknadsstöd. När det är fråga om ett sjukförsäkrings-, barnbidrags- eller moderskapsunderstödsärende är antalet besvärinstanser tre. När ett ärende enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare avgörs är det, med avvikelse från vad som gäller förmånsärenden, möjligt att hos försäkringsdomstolen söka ändring i beslut av prövningsnämnden. Ändring i beslut av prövningsnämnden kan därmed alltid sökas hos försäkringsdomstolen till den del det är fråga om när en person omfattas av lagstiftningen.

Ikraftträdelsebestämmelsen. En sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse föreslås ingå i 1 mom.

I 2 mom. föreslås bli bestämt att när ett ärende som avses i tillämpningsområdeslagen avgörs kan man beakta tiden innan denna lag trädde i kraft. Detta är av betydelse bl.a. när man bedömer den i 7 § avsedda tid under vilken en person varit bosatt utom-

lands.

I 3 mom. bestäms att på personer som tillfälligt vistas utomlands i enlighet med 4 § tillämpas lagstiftningen om social trygghet i ett års tid från det att personerna lämnade Finland.

Enligt 4 mom. kan personer som när lagen trädde i kraft var utomlands, anställda i huvudsyssla hos en mellanstatlig organisation, altjämt omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet i högst ett år från lagens ikraftträdande.

Enligt 5 mom. tillämpas på en i 7 § avsedd person som i enlighet med gällande lag har meddelats beslut av Folkpensionsanstalten lagstiftningen om social trygghet under den tid som anges i beslutet.

Enligt 6 mom. kan personer som inte omfattas av social trygghet när lagen träder i kraft och deras familjemedlemmar ansöka om beslut enligt 7 § inom ett år från det lagen trätt i kraft. Om en person uppfyller villkoren enligt 7 § för tillämpning av lagstiftningen om social trygghet, kan lagstiftningen om social trygghet tillämpas på honom från och med den 1 januari 1999 under högst den i lagen nämnda tiden i sänder. På motsvarande sätt skall familjemedlemmar motsvara de förutsättningar gällande familjemedlemmar som anges i 8 §. När förmånsärenden som ingår i lagens tillämpningsområde avgörs iaktas de ansökningstider som anges i respektive förmånslag.

Enligt 7 mom. anses personer som vistas utomlands i internationella organisationers tjänst ha lämnat landet när lagen träder i kraft. På detta sätt har de ett år på sig att ansöka om beslut enligt 7 § hos Folkpensionsanstalten.

Enligt 8 mom. tillämpas den bestämmelse om sökande av ändring som ingår i 13 § 2 mom. endast på ärenden som Folkpensionsanstalten avgör efter att lagen trätt i kraft. På avgöranden som fattats tidigare tillämpas den lagstiftning som är gällande när lagen träder i kraft.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst. Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av 1999.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslagen:

Lag

om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 30 december 1993 om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) 4, 5 och 7 §, 8 § 2 mom. och 13 § 2 mom., av dessa lagrum 13 § 2 mom. sådant det lyder i lag 342/1997, samt fogas till lagen nya 7 a, 12 a och 12 b § som följer:

4 §

Vistelse utomlands

Utöver vad som bestäms i 3 § 1 mom. tillämpas lagstiftningen om social trygghet under den tid som en i Finland bosatt person tillfälligt vistas utomlands, om vistelsen utomlands kan antas pågå högst ett år. Har en person emellertid under de tre senaste åren vistats utomlands under mer än hälften av tiden, tillämpas lagstiftningen om social trygghet inte längre på honom, såvida han inte har fast anknytning till Finland.

5 §

Vissa anställningsförhållanden

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas på en finsk medborgare som arbetar utomlands, om han

1) såsom medlem av den utsända personalen arbetar inom Finlands utrikesrepresentation och står i anställningsförhållande till finska staten,

2) är anställd hos finska staten i huvudsyssla utomlands eller är privattjänare hos en person som avses i 1 punkten, om lagstiftningen om social trygghet tillämpades på honom omedelbart innan anställningsförhållandet började, eller

3) är anställd i något annat uppdrag som är jämförbart med uppdrag som avses i 1 punkten och åtnjuter samma privilegier och immunitet som de diplomatiska representanterna och står i anställningsförhållande till en finländsk arbetsgivare.

Utrikesministeriet eller annan i 1 mom. avsedd arbetsgivare skall utan dröjsmål till

folkpensionsanstalten anmäla uppgifter om när i 1 mom. avsedda personers arbete utomlands har inletts och avslutats, om avbrott i arbetet och om andra omständigheter som påverkar den sociala tryggheten.

7 §

Arbete och studier utomlands

Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan på ansökan alltjämt fortgå i fråga om en person som under längre tid än ett år vistas utomlands och som har fast anknytning till Finland och som

1) av sin finska arbetsgivare sänds utomlands från Finland i anställning hos denna arbetsgivare eller hos ett utländskt moder-, dotter- eller systerföretag som hör till samma ekonomiska helhet som arbetsgivaren eller hos ett annat sådant företag där nämnda finska arbetsgivare har bestämmanderätt,

2) är en arbetstagare som en finsk arbetsgivare har anställt utomlands,

3) är utsänd från Finland för att utföra utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete,

4) bedriver studier eller vetenskaplig forskning såsom huvudsyssla, eller

5) under en viss tid är anställd hos en sådan mellanstatlig organisation i vars verksamhet Finland medverkar.

Folkpensionsanstalten avgör på ansökan om lagstiftningen om social trygghet skall tillämpas på personer som avses i 1 mom. Beslutet meddelas för en viss tid och för högst fem år från tidpunkten då personen i fråga flyttade utomlands. Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan dock förlängas med högst fem år i sänder, förut-

satt att sökanden alltjämt har fast anknytning till Finland. Härvid förutsätts ytterligare att sysselsättnings- eller studielandet inte tillhandahåller ett skäligt socialskydd eller att det finns andra vägande skäl för en fortsatt tillämpning av lagstiftningen om social trygghet.

Ansökan om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet skall lämnas till folkpensionsanstalten inom ett år från det att en i 1 mom. avsedd person lämnade landet för vistelse utomlands eller inom ett år från det att det föregående beslutet upphörde att gälla. Av särskilda skäl kan avvikelse göras från den utsatta tiden.

7 a §

Bedömning av om fast anknytning föreligger

Vid bedömningen av om en person har sådan fasta anknytning till Finland som avses i 4 och 7 § i denna lag skall prövningen grunda sig på en helhetsbedömning av personens situation. Vid bedömningen skall bosättningstiden i Finland och i ett annat land samt familjebanden beaktas. Upprepad vistelse, bostad och anordnande av arbetspensionsskydd i Finland samt andra härmed jämförbara omständigheter kan anses utgöra bevis för fast anknytning.

8 §

Familjemedlemmar

Med familjemedlem avses make och barn som inte fyllt 18 år samt barn under 25 år, om barnet såsom huvudsyssla studerar eller ägnar sig åt yrkesutbildning. Med makar jämställs en kvinna och en man som fortlöpande lever tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden.

12 a §

Skyldighet att lämna uppgifter

En person som omfattas av lagstiftningen om social trygghet är skyldig att utan dröjsmål till folkpensionsanstalten anmäla förändrade omständigheter som gäller honom själv, såsom utflyttning från och tillbakaflyttning

till Finland, inledande och avslutande av arbete, studier eller forskningsarbete utomlands, avbrott i dylik verksamhet, inträde i vistelselands sociala trygghet och andra sådana förändringar i omständigheterna som kan påverka socialskyddet.

12 b §

Ändring av beslut

Om omständigheterna efter det att ett denna lag avsett beslut meddelades har förändrats så att förutsättningar för meddelande av beslutet inte längre föreligger, kan folkpensionsanstalten ändra sitt beslut från den tidpunkt då omständigheterna förändrades. I folkpensionsanstaltens beslut enligt denna paragraf får ändring sökas på det sätt som bestäms i 13 §.

13 §

Ändringssökande

Om avgörandet av ett ärende enligt en lag som nämns i 1 § är beroende av huruvida en person anses vara bosatt i Finland, har den som saken gäller rätt att i den ordning som bestäms i nämnda lag också söka ändring i ett beslut som gäller tillämpningen av denna lag. Oberoende av vad som bestäms i sjukförsäkringslagen, barnbidragslagen, lagen om moderskapsunderstöd och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare har den som saken gäller rätt att föra prövningsnämndens beslut, till den del beslutet avser bosättning i Finland, till försäkringsdomstolen för avgörande på det sätt som avses i 1 mom. Om frågan huruvida en person är bosatt i Finland avgörs i samband med ett ärende som gäller inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, skall folkpensionsanstaltens utlåtande inhämtas innan besvärärendet avgörs.

Denna lag träder i kraft den 1999.
Vid tillämpningen av denna lag beaktas också tiden innan denna lag trädde i kraft.

På en person som när denna lag träder i kraft tillfälligt vistas utomlands i enlighet med 4 § i den lag som gäller när denna lag träder i kraft tillämpas lagstiftningen om social trygghet under ett års tid från det att han lämnade landet.

På en person på vilken 5 § 2 mom. 1 punkten i gällande lag tillämpas när denna lag träder i kraft tillämpas nämnda 5 § alltså i ett år från det att denna lag trädde i kraft.

Utan hinder av denna lag är ett beslut som folkpensionsanstalten med stöd av 7 §, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, har fattat om tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i kraft den tid som anges i beslutet.

Folkpensionsanstalten avgör på ansökan om lagstiftningen om social trygghet skall tillämpas på en person som avses i 7 § 1 mom. och på hans i 8 § avsedda familjemedlem, på vilka lagstiftningen om social

trygghet inte tillämpats före lagens ikraftträdande. Ansökningen skall göras inom ett år från det att denna lag trädde i kraft. Lagstiftningen om social trygghet tillämpas härvid från och med den 1 januari 1999.

En i 7 § 1 mom. 5 punkten avsedd person som vistas utomlands när denna lag träder i kraft anses vid tillämpningen av 7 § 3 mom. ha lämnat landet när denna lag trädde i kraft.

När denna lag träder i kraft skall 13 §, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, tillämpas på ärenden där folkpensionsanstalten har meddelat beslut innan denna lag trädde i kraft.

Helsingfors den 13 november 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Social- och hälsovårdsminister
Sinikka Mönkäre

Lag

om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 december 1993 om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) 4 §, 5 § och 7 §, 8 § 2 mom. och 13 § 2 mom., av dessa lagrum 13 § 2 mom. sådant det lyder i lag 342/1997, samt
fogas till lagen nya 7 a, 12 a och 12 b § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Vistelse utomlands

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas under den tid som en i Finland bosatt person tillfälligt vistas utomlands, dock högst under ett års tid från det att han lämnade landet.

5 §

Vissa anställningsförhållanden

En finsk medborgare anses även vara bosatt i Finland när han är anställd utomlands såsom medlem av den utsända personalen inom Finlands utrikesrepresentation och står i anställningsförhållande till finska staten.

Det ovan sagda gäller även en finsk medborgare som omedelbart innan anställningsförhållandet började var bosatt i Finland och som

1) är anställd utomlands i huvudsyssla vid Förenta Nationerna eller något av dess fackorgan eller vid någon annan mellanstatlig organisation i vars verksamhet Finland medverkar;

Föreslagen lydelse

4 §

Vistelse utomlands

Utöver vad som bestäms i 3 § 1 mom. tillämpas lagstiftningen om social trygghet också under den tid som en i Finland bosatt person tillfälligt vistas utomlands, om vistelsen utomlands kan antas pågå högst ett år. Har en person emellertid under de tre senaste åren vistats utomlands under mer än hälften av tiden, tillämpas lagstiftningen om social trygghet inte längre på honom, såvida han inte har fast anknytning till Finland.

5 §

Vissa anställningsförhållanden

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas på en finsk medborgare som arbetar utomlands, om han

1) såsom medlem av den utsända personalen arbetar inom Finlands utrikesrepresentation och står i anställningsförhållande till finska staten,

2) är anställd hos finska staten i huvudsyssla utomlands eller är privattjänare hos en person som avses i 1 punkten, om lagstiftningen om social trygghet tillämpades på honom omedelbart innan anställningsförhållandet började eller

3) är anställd i något annat uppdrag jäm-

Gällande lydelse

- 2) på annat sätt är anställd hos finska staten i huvudsyssla utomlands;
 3) är privattjänare hos en person som avses i 1 mom.

7 §

Arbete och studier utomlands

Om någon som är bosatt i Finland av sin finska arbetsgivare sänds utomlands för att under längre tid än ett år utföra arbete för samma arbetsgivares räkning, till ett utländskt moder- eller dotterföretag som hör till samma ekonomiska helhet som arbetsgivaren eller till ett sådant företag där arbetsgivaren har bestämmanderätt, kan folkpensionsanstalten utan hinder av 3 och 4 §§ på ansökan besluta att lagstiftningen om social trygghet fortfarande skall tillämpas på honom under en tid som pensionsanstalten bestämmer i beslutet.

Folkpensionsanstalten avgör likaså på ansökan huruvida lagstiftningen om social trygghet fortfarande skall tillämpas på en person som under längre tid än ett år vistas utomlands i utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete eller som utomlands såsom huvudsyssla bedriver studier eller vetenskaplig forskning.

Föreslagen lydelse

förbart med uppdrag som avses i 1 punkten och åtnjuter samma privilegier och immunitet som de diplomatiska representanterna och står i anställningsförhållande till en finländsk arbetsgivare.

Utrikesministeriet eller annan i 1 mom. avsedd arbetsgivare skall utan dröjsmål till folkpensionsanstalten anmäla uppgifter om när i 1 mom. avsedda personers arbete utomlands har inletts och avslutats, om avbrott i arbetet och om andra omständigheter som påverkar den sociala tryggheten.

7 §

Arbete och studier utomlands

Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan på ansökan alltjämt fortgå i fråga om en person som under längre tid än ett år vistas utomlands och som har fast anknytning till Finland och som

1) av sin finska arbetsgivare sänds utomlands från Finland i anställning hos denna arbetsgivare eller hos ett utländskt moder-, dotter- eller systerföretag som hör till samma ekonomiska helhet som arbetsgivaren eller hos ett annat sådant företag där nämnda finska arbetsgivare har bestämmanderätt,

2) är en arbetstagare som en finsk arbetsgivare har anställt utomlands,

3) är utsänd från Finland för att utföra utvecklingssamarbetsuppgifter eller missionsarbete,

4) bedriver studier eller vetenskaplig forskning såsom huvudsyssla, eller

5) under en viss tid är anställd hos en sådan mellanstatlig organisation i vars verksamhet Finland medverkar.

Folkpensionsanstalten avgör på ansökan om lagstiftningen om social trygghet skall tillämpas på personer som avses i 1 mom. Beslutet meddelas för en viss tid och för högst fem år från tidpunkten då personen i fråga flyttade utomlands. Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet kan dock förlängas med högst fem år i sänder, förutsatt att sökanden alltjämt har fast anknytning till Finland. Härvid förutsätts ytterligare att sysselsättnings- eller studielandet inte tillhandahåller ett skäligt socialskydd eller att det finns andra vägande skäl för en fortsatt

Gällande lydelse

Ansökan skall lämnas inom två år från det att personen lämnade landet för vistelse utomlands. Av särskilda skäl kan avvikelser göras från den utsatta tiden.

Föreslagen lydelse

tillämpning av lagstiftningen om social trygghet.

Ansökan om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet skall lämnas till folkpensionsanstalten inom ett år från det att en i 1 mom. avsedd person lämnade landet för vistelse utomlands eller inom ett år från det att det föregående beslutet upphörde att gälla. Av särskilda skäl kan avvikelser göras från den utsatta tiden.

7 a §

Bedömning av om fast anknytning föreligger

Vid bedömningen av om en person har sådan fasta anknytning till Finland som avses i 4 och 7 § i denna lag skall prövningen grunda sig på en helhetsbedömning av personens situation. Vid bedömningen skall bosättningstiden i Finland och i ett annat land samt familjebanden beaktas. Upprepad vistelse, bostad och anordnande av arbetspensionsskydd i Finland samt andra härmed jämförbara omständigheter kan anses utgöra bevis för fast anknytning.

8 §

Familjemedlemmar

Med familjemedlem avses make och barn som inte fyllt 18 år samt barn under 25 år, om barnet såsom huvudsyssla studerar eller ägnar sig åt yrkesutbildning.

Med familjemedlem avses make och barn som inte fyllt 18 år samt barn under 25 år, om barnet såsom huvudsyssla studerar eller ägnar sig åt yrkesutbildning. Med makar jämställs en kvinna och en man som fortlöpande lever tillsammans i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden.

12 a §

Skyldighet att lämna uppgifter

En person som omfattas av lagstiftningen om social trygghet är skyldig att utan dröjsmål till folkpensionsanstalten anmäla förändrade omständigheter som gäller honom själv,

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

såsom utflyttning från och tillbakaflyttning till Finland, inledande och avslutande av arbete, studier eller forskningsarbete utomlands, avbrott i dylik verksamhet, inträde i vistelselandets sociala trygghet och andra sådana förändringar i omständigheterna som kan påverka socialskyddet.

12 b §

Ändring av beslut

Om omständigheterna efter det att ett i denna lag avsett beslut meddelades har förändrats så att förutsättningar för meddelande av beslutet inte längre föreligger, kan folkpensionsanstalten ändra sitt beslut från den tidpunkt då omständigheterna förändrades. I folkpensionsanstaltens beslut enligt denna paragraf får ändring sökas på det sätt som bestäms i 13 §.

13 §

Ändringsökande

Om frågan huruvida en person är bosatt i Finland har avgjorts i samband med ett ärende som gäller arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, skall vad nämnda lag stadgar om ändringsökande och självrättelse i samband därmed tillämpas till den del som ändring söks i fråga om arbetslöshetsdagpenningen. Innan ett besvärående avgörs skall folkpensionsanstalten ge sitt utlåtande i ärendet.

Om avgörandet av ett ärende enligt en lag som nämns i 1 § är beroende av huruvida en person anses vara bosatt i Finland, har den som saken gäller rätt att i den ordning som bestäms i nämnda lag också söka ändring i ett beslut som gäller tillämpningen av denna lag. Oberoende av vad som bestäms i sjukförsäkringslagen, barnbidragslagen, lagen om moderskapsunderstöd och lagen om bostadsbidrag för pensionstagare har den som saken gäller rätt att föra prövningsnämndens beslut, till den del beslutet avser bosättning i Finland, till försäkringsdomstolen för avgörande på det sätt som avses i 1 mom. Om frågan huruvida en person är bosatt i Finland avgörs i samband med ett ärende som gäller inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, skall folkpensionsanstaltens utlåtande inhämtas innan besvärärendet avgörs.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Vid tillämpningen av denna lag beaktas också tiden innan denna lag trädde i kraft.

På en person som när denna lag träder i kraft tillfälligt vistas utomlands i enlighet med 4 § i den lag som gäller när denna lag träder i kraft tillämpas lagstiftningen om social trygghet under ett års tid från det att han lämnade landet.

På en person på vilken 5 § 2 mom. 1 punkten i gällande lag tillämpas när denna lag träder i kraft tillämpas nämnda 5 § alljämt i ett år från det att denna lag trädde i kraft.

Utan hinder av denna lag är ett beslut som folkpensionsanstalten med stöd av 7 §, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, har fattat om tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i kraft den tid som anges i beslutet.

Folkpensionsanstalten avgör på ansökan om lagstiftningen om social trygghet skall tillämpas på en person som avses i 7 § 1 mom. och på hans i 8 § avsedda familjemedlem, på vilka lagstiftningen om social trygghet inte tillämpats före lagens ikraftträdande. Ansökningen skall göras inom ett år från det att denna lag trädde i kraft. Lagstiftningen om social trygghet tillämpas härvid från och med den 1 januari 1999.

En i 7 § 1 mom. 5 punkten avsedd person som vistas utomlands när denna lag träder i kraft anses vid tillämpningen av 7 § 3 mom. ha lämnat landet när denna lag trädde i kraft.

När denna lag träder i kraft skall 13 §, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, tillämpas på ärenden där folkpensionsanstalten har meddelat beslut innan denna lag trädde i kraft.
